

ВИБІР РЕДАКЦІЇ: СВІТ

Росія нарощує співпрацю з Іраном у ядерній сфері на тлі конфлікту США з Тегераном

Російська служба Радіо Свобода

31 жовтня 2026, 15:00

Очільник Росії Володимир Путін приймає у Великому Кремлівському палаці в Москві президента Ірану Масуда Пезешкіана. Росія, 27 жовтня 2026 року

Олександр Дубровський

Росія та Іран активізують військово-технічну та енергетичну співпрацю.

Очільник Росії Володимир Путін і президент Ірану Масуд Пезешкіан на переговорах у Москві 27 жовтня **підтвердили** необхідність продовження консультацій Москви й Тегерана щодо регіональної обстановки на тлі

неврегульованого конфлікту Ірану та США, інформують російські провладні ЗМІ. «Президенти Ірану та Росії розглянули стан справ у двосторонніх відносинах та процес реалізації спільних проєктів, наголосивши на необхідності розвитку співпраці у різних сферах та продовження консультацій щодо розвитку регіональної обстановки», – повідомив за підсумками переговорів офіс іранського президента.

Одним із найнебезпечніших напрямків російсько-іранської взаємодії стала ядерна сфера, в якій технологічний авантюризм Кремля перетинається з фанатичним прагненням Тегерана до регіональної гегемонії.

Юридичною основою осі «Росія-Іран» став їхній Договір про всеосяжне стратегічне партнерство, який офіційно набрав чинності 2 жовтня 2025 року.

Практичною дорожньою картою слугує закритий міжурядовий «План співпраці на 2024–2026 роки», затверджений у вересні 2024 року.

Цей документ безпосередньо пов'язав створення тіньової фінансової інфраструктури (з масштабною метою довести частку розрахунків у національних валютах до 71 відсотка до 2026 року) із різким розширенням взаємодії у сфері «мирного» атома.

Російські та іранські інженери-ядерники на будівництві енергоблоку № 1 Бушерської АЕС.
2009 рік

На цьому тлі експерти ізраїльського Інституту досліджень національної безпеки (INSS) та Фонду Фрідріха Науманна (Friedrich Naumann Foundation) фіксують значні зміни в колишній російській стратегії, відзначаючи перехід Москви від стримування іранських ядерних амбіцій до відкритого дипломатичного та технологічного заступництва.

Як зазначають аналітики цих інститутів, до початку повномасштабної війни в Україні Росія балансувала між розвитком зв'язків із Тегераном та підтриманням консенсусу із Заходом щодо питань нерозповсюдження.

Однак в умовах наростаючої міжнародної ізоляції Кремль перейшов до стратегії дипломатичного прикриття Ірану на майданчику МАГАТЕ, систематично голосуючи проти засуджувальних резолюцій західних держав. Сьогодні Москва використовує Бушерську АЕС та інші спільні нові проєкти в Ірані як одну з розмінних монет на переговорах із Вашингтоном, підкреслює INSS.

Будівельний майданчик енергоблоку № 2 Бушерської АЕС під час офіційної церемонії початку робіт на об'єкті. 10 листопада 2019 року

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Путін прийняв у Москві президента Ірану

АЕС в Буширі

Головним символом цього атомного тандему протягом десятиліть залишалася іранська атомна електростанція, яка досі будується за допомогою держкорпорації «Росатом» поблизу міста Бушир – перша АЕС в Ірані та на всьому Близькому Сході.

«Росатом» – російський державний холдинг, що об'єднує понад 400 підприємств атомної галузі. До його складу входять усі цивільні атомні компанії РФ, підприємства ядерного озброєного комплексу, науково-дослідні організації, а також атомний криголамний флот. «Росатом» також керує всіма атомними електростанціями Росії.

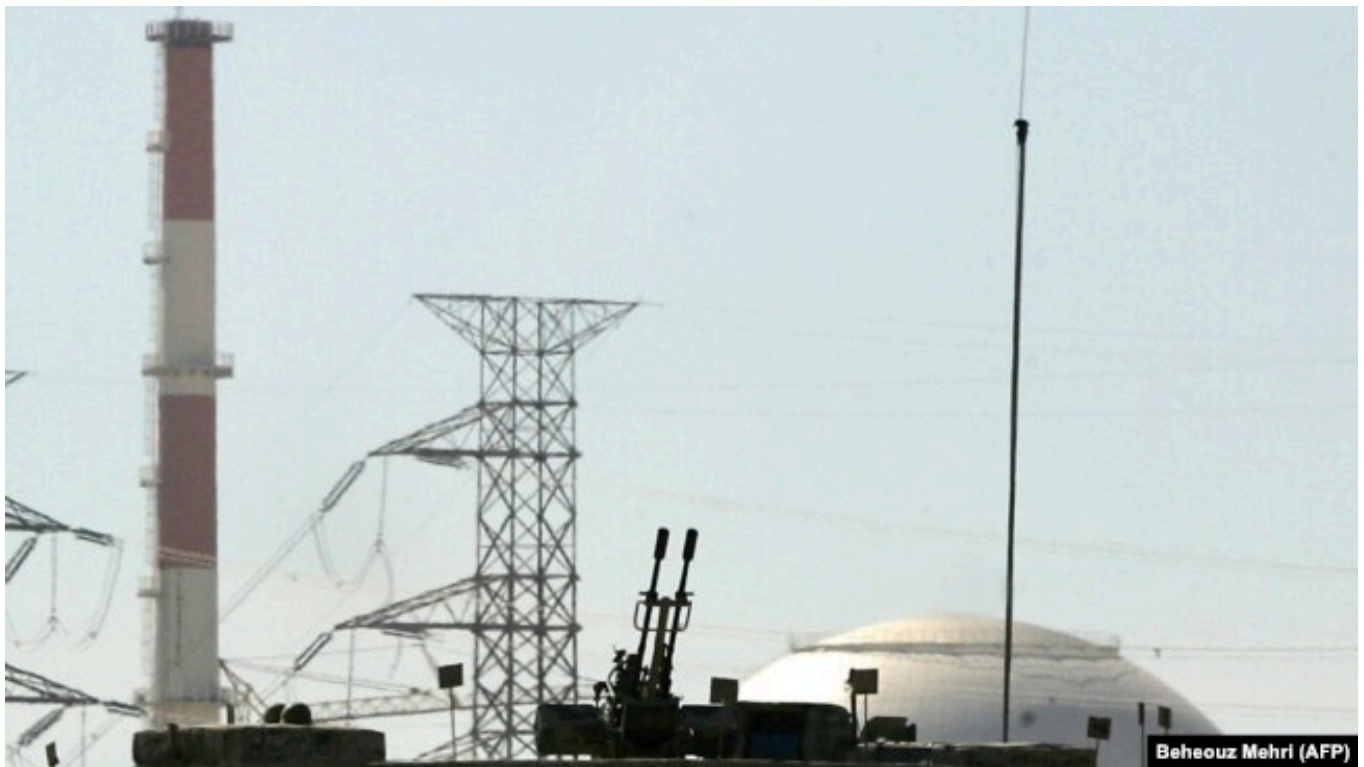
Підписаний ще в 1995 році російсько-іранський контракт вартістю 800 мільйонів доларів на добудову енергоблоку №1 на Бушерській АЕС перетворився на один із найтриваліших довгобудів в історії.

Лише 30 серпня 2012 року перший енергоблок Бушерської АЕС був введений на 100 відсотків проєктної потужності, а повноцінно виробляти електроенергію він почав лише у вересні 2013 року.

Москва роками затягувала цей проєкт, використовуючи його як інструмент торгу з Вашингтоном і Брюсселем.

Але сьогодні правила гри змінилися. Незважаючи на військову ескалацію на Близькому Сході, що супроводжувалася взаємними повітряними ударами США, Ізраїлю та Ірану, «Росатом» не просто залишився на цьому об'єкті, а й збільшив до осені 2026 року чисельність своїх ключових фахівців на Бушерській АЕС з 25 до приблизно 100 осіб.

На майданчику розгорнуто прискорене будівництво другої черги. На енергоблоці №2 вже змонтовано третій ярус внутрішньої захисної оболонки (висота споруди сягнула 40 метрів), а загальний рівень готовності будівництва перевищив позначку в 60 відсотків з орієнтацією на запуск у 2029 році. На енергоблоці №3 триває заливка фундаменту.

Засоби ППО Ірану перед 1-м енергоблоком Бушерської АЕС

Паралельно з цим, як підкреслюється, наприклад, у тій самій спільній доповіді інституту INSS та Фонду Фрідріха Науманна, цивільні проєкти «Росатома» надають Тегерану простір для прихованого маневру.

Автори дослідження попереджають, що поставки ядерного палива до Бушира та плани будівництва АЕС «Сірік» реалізуються на тлі того, як Іран накопичує запаси високозбагаченого урану, достатні для створення кількох ядерних зарядів.

Крім того, російська технологічна підтримка, навіть обмежена рамками цивільної енергетики, звільняє внутрішні ресурси Тегерана для прихованої військової діяльності, що спонукає Саудівську Аравію та інші країни Перської затоки до запуску власних військових ядерних програм, пишуть експерти інституту INSS та Фонду Фрідріха Науманна.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

ISW: у Кремлі назвали США супротивником й підтвердили підтримку Ірану, попри поступки Вашингтона

Мегапроект «Сірік» і як Іран закрив двері перед МАГАТЕ

Восени 2025 року співпраця Москви та Тегерана вийшла на принципово новий рівень: сторони підписали виконавчу угоду на величезну суму в розмірі 25 мільярдів доларів щодо будівництва нової **АЕС «Сірік»** у південній іранській провінції Хормозган на берегах Ормузької протоки (у західних ЗМІ її тому часто називають АЕС «Ормуз»).

Цей проект передбачає будівництво чотирьох потужних реакторів загальною потужністю 5 ГВт. З технологічної точки зору це, на думку аналітиків, на півстоліття вперед міцно прив'яже Іран до російського паливного циклу.

Однак головна драма розгортається навколо контролю над цим процесом. Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ) б'є на сполох – нові реактори будуються в умовах, коли відомство Рафаеля Гроссі виявилось, за його власними словами, «абсолютно сліпим» щодо ядерних об'єктів Ірану.

Останні події на ядерних об'єктах Ірану:

- **Червень 2025 року:** вибіркові військові удари США та Ізраїлю по об'єктах Натанз та Арак. У результаті МАГАТЕ повністю втрачає «безперервність знань» щодо обсягів збагаченого урану;

- **28 лютого 2026 року:** початок повномасштабної війни США та Ізраїлю проти Ірану, нова серія атак на іранську ядерну інфраструктуру. У результаті МАГАТЕ офіційно припиняє діяльність з перевірки на всіх пошкоджених об'єктах;
- **Вересень 2026 року:** Іран блокує доступ інспекторів МАГАТЕ до будівельних майданчиків, вимагаючи «нових протоколів». У результаті будівництво АЕС «Сірік» повністю виведено з-під прозорого міжнародного контролю.

Супутниковий знімок західного входу до тунельного комплексу секретного іранського ядерного об'єкта в Натанзі. Провінція Ісфаган (центральный Іран), 21 червня 2026 року

Голова Організації з атомної енергії Ірану **Мохаммад Ісламі** зайняв жорстку позицію: Ісламська Республіка **відмовляється** надавати МАГАТЕ інформацію або доступ до нових майданчиків без розробки нових спеціальних протоколів.

До осені 2026 року Бушир залишився єдиним острівцем, куди іранська влада з великими труднощами пускає інспекторів. Тому будівництво нової гігантської АЕС «Сірік» розпочинається на тлі того, як Іран повністю пішов у тінь, **накопичивши** величезні запаси урану, збагаченого до 60 відсотків.

Позиція МАГАТЕ однозначна: будівництво масштабних ядерних потужностей в умовах тотального недотримання Тегераном **Угоди про гарантії** у зв'язку з **Договором про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ)** є критичним викликом для режиму нерозповсюдження. Агентство офіційно заявляє, **що не може гарантувати виключно мирний характер іранської програми**, оскільки Тегеран приховує дані про центрифуги та кінцеве призначення збагаченого матеріалу.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Лавров прибув до Тегерана – після слів Трампа, що РФ «практично нічим не допомагає» Ірану

Як «Росатом» пробиває діри у західних санкціях

Саме цей вакуум міжнародного контролю, що утворився, перетворює комерційні успіхи «Росатома» на нову зону «сліпої плями» та на загрозу великого масштабу. Так вважають експерти Центру стратегічних і міжнародних досліджень ([CSIS](#), у Росії визнаний «небажаною організацією») у Вашингтоні, які вказують на те, що за красивим фасадом російського експорту «зеленої енергетики» ховається отримання Москвою, а також подальша передача нею до Тегерана критично важливих наукових знань і технологій.

Автори дослідження CSIS називають угоду щодо АЕС «Сірік» на суму 25 мільярдів доларів прикриттям для російсько-іранської операції, в ході якої «Росатом», будучи державним монополістом, глибоко інтегрованим у російський військово-промисловий комплекс, де-факто виступає посередником у передачі технологій подвійного призначення для режиму в Тегерані.

Макети ракет і центрифуг для збагачення ядерного матеріалу під час державного мітингу біля будівлі колишнього посольства США в Тегерані. 2025 рік

Небезпечним напрямком цього «науково-технічного обміну» став тіньовий трансфер **прецизійного** лазерного обладнання та оптичних діагностичних систем подвійного призначення. Згідно з висновками, опублікованими в **серії** спільних **розслідувань** видання **Financial Times** (детальний переказ цих матеріалів також **опубліковано** в The Moscow Times) та **Інституту науки та міжнародної безпеки (ISIS)**, Тегеран використовує інфраструктуру та юридичні лазівки «Росатома» для обходу жорстких списків **Common High Priority List (CHPL)** Бюро промисловості та безпеки (BIS) США.

До цих списків **включено** критично важливі комерційні технології подвійного призначення (переважно мікроелектроніка та промислове обладнання), які **було виявлено в російських системах озброєння на полі бою в Україні**. Мета створення Common High Priority List – **заблокувати** канали обходу санкцій та реекспорту цієї продукції до Росії через треті країни. Списки **складаються** з 50 категорій товарів і поділені на 4 рівні пріоритетності, залежно від їхньої критичності для створення зброї.

Існують **три** основні механізми цієї схеми:

Дзеркальний реекспорт та «сірі» дилери

Оскільки «Росатом» тривалий час не входив до списків санкцій західних країн, щоб забезпечити функціонування цивільних АЕС, побудованих за його участю по всьому світу, його структури використовувалися як кінцеві одержувачі західного обладнання.

Гучний прецедент – арешт у США американського підприємця Сема Бхамбхані. Під час судового процесу в Бостоні **було доведено**, що через підставні фірми та підроблені експортні декларації прецизійне лазерне зварювальне обладнання роками за його участю постачалося **дочірньому підприємству «Росатома» в Єкатеринбурзі**, яке виробляє компоненти для ядерних боєприпасів. Звідти технології через внутрішні канали корпорації перенаправлялися іранським оборонним проксі.

Таємні місії під дипломатичним прикриттям

Документи з архівів, що витекли, іранського оборонного холдингу Sahara Thunder підтверджують пряму координацію між іранською Організацією оборонних інновацій та досліджень (**SPND**) і російськими закритими інститутами.

За даними розслідувань ФТ, делегації іранських вчених з університету Шахіда Бехешті та університету Малека Аштара (які перебувають під жорсткими санкціями ООН, США та ЄС) регулярно відвідують Росію за послідовно пронумерованими дипломатичними паспортами. Наприклад, у серпні та листопаді 2024 року, а потім під час закритих сесій у 2025–2026 роках іранські фізики інспектували на російських полігонах електронні прискорювачі, клістри та лазерні діагностичні комплекси.

Мета цих візитів має суто військовий характер: використання російських лазерних систем для математичного моделювання гідродинамічних процесів стиснення ядерного заряду. Іншими словами, це дозволяє Тегерану перевірити конструкцію ядерної боеголовки без проведення реальних, фізичних ядерних вибухів, які були б негайно зафіксовані сейсмічними датчиками та супутниками різних держав.

Фінансове приховування

Щоб транзакції між Москвою та Тегераном не відстежувалися фінансовою розвідкою США, «Росатом» та іранські структури повністю відмовилися від використання системи розрахунків SWIFT та доларових транзакцій. Розрахунки за контрактами маскуються через посередників, таких, наприклад, як компанія Generation Trading FZE з ОАЕ, з'ясували слідчі. У цій схемі активно задіяний НДІЕФА ім. Єфремова, один із найстаріших інститутів російської атомної галузі, що входить до структури «Росатома» і є давнім партнером Ірану з обміну науково-технічним досвідом.

Міністр закордонних справ Росії **Сергій Лавров**, який нещодавно відвідав Тегеран із черговим візитом, на прес-конференції після зустрічі з главою іранського МЗС Аббасом Аракчі знову наголосив, що Росія не має наміру відмовлятися від реалізації домовленостей з Іраном, зокрема «в інвестиційній сфері».

Радіо Свобода також уже повідомляло, наприклад, про те, як Росія поставила щонайменше 1,8 тонни золотих злитків вартістю близько 104 мільйонів доларів іранській компанії Sahara Thunder як оплату за дрони Shahed-136, які збирала в татарстанській особливій економічній зоні «Алабуга». Про це свідчить контракт між сторонами, доступ до якого отримала вашингтонська дослідницька група C4ADS. При цьому обсяги тіньового транзиту золота між центральними банками двох країн перевищили кілька тонн.

**“ Російські фахівці
забезпечують Тегерану
легітимний канал імпорту**

Причинно-наслідковий зв'язок тут очевидний, роблять висновок багато експертів. В умовах, коли Іран де-факто заморозив співпрацю з МАГАТЕ і

високотехнологічного обладнання

відмовляється звітувати перед ним, будь-яке розширення цивільної ядерної інфраструктури збільшує так звану «сіру зону». Російські фахівці забезпечують

Тегерану легітимний канал імпорту високотехнологічного обладнання та матеріалів.

«Міжнародна спільнота сьогодні просто не в змозі контролювати, яка частина цих поставок або підготовлених кадрів залишиться на АЕС «Сірік», а яка – потрапить на іранські секретні підземні збагачувальні заводи», – підкреслюють аналітики зі Всесвітньої ядерної асоціації (WNA), провідної міжнародної некомерційної організації, що сприяє розвитку ядерної енергетики та підтримує компанії світової атомної промисловості.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Іранський КВІР «майже напевно» керував діями проти британської авіабази – Бернем

Стратегічний шантаж Росії та Ірану

Москва і Тегеран змушені еволюціонувати від насторожених партнерів до ситуативних, але небезпечних союзників. В основі цього симбіозу лежить не якась цивілізаційна єдність, а сухий розрахунок і потреба у виживанні. Як вважає більшість західних аналітиків, дії Москви й Тегерана – класичний приклад союзу двох авторитарних режимів, які компенсують статус ізгоїв створенням альтернативних технологічних ланцюжків, повністю ігноруючи при цьому колективну світову безпеку.

WNA, CSIS, ISIS, INSS та інші міжнародні дослідницькі організації дійшли висновку, що російсько-іранське ядерне партнерство на нинішньому етапі остаточно перетворилося з комерційного проекту на інструмент стратегічного шантажу. Будівництво нових реакторів на АЕС «Сірік» відбувається паралельно з руйнуванням системи міжнародного моніторингу.

Запускаючи багатомільярдні атомні проекти разом із режимом, який засліпив МАГАТЕ, Москва не просто заробляє гроші, а свідомо створює ядерний щит для свого нового ключового військового союзника, незворотно підриваючи стабільність на Близькому Сході, роблять висновок вони.

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Витрати США на війну з Іраном перевищили 47 мільярдів доларів

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Трамп, Зеленський, Путін. Що відомо про дати переговорів, умови України та вимоги Кремля

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Кувейт викликав іранського посла через «втручання» у справу про замах

Російська служба Радіо Свобода

Російська служба є альтернативою російським медіа, контрольованим державою, і надає аудиторії в Російській Федерації достовірні й точні новини та аналітику. Перша програма російською мовою Радіо Визволення (пізніше Радіо Свобода), адресована населенню СРСР, вийшла з Мюнхена (Німеччина) 1 березня 1953 року

Політика

США

Вибір редакції: світ